

11ug-02

Startnotitie milieu effect rapportage beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken

Initiatiefnemers:

Provincie Gelderland

Provincie Overijssel

Provincie Utrecht

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat Generaal Rijkswaterstaat
Directie Oost-Nederland

P 1149-02

Startnotitie milieu effect rapportage beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken

Initiatiefnemers:

Provincie Gelderland

Provincie Overijssel

Provincie Utrecht

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat Generaal Rijkswaterstaat
Directie Limburg

Februari 2001

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Reikwijdte en inhoud van het MER	8
2.1	De m.e.r.-plicht	8
2.2	De m.e.r.-plichtige activiteiten	8
3	Alternatieven	10
3.1	De rol van alternatieven in een MER	10
3.2	De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid	10
3.3	Bodem blijft bodem	13
3.4	Bodem (klasse 4) wordt bouwstof	15
3.5	De minimale omvang voor bergen in zandwinputten	16
4	Milieugevolgen en beoordelingskader	18
4.1	Effectvoorspelling	18
4.2	Aanpak	18
4.3	Beoordelingskader	18
5	Procedure	20
5.1	Procedurestappen	20
5.2	Planning	21

1. Inleiding

De aanleiding voor deze startnotitie: Ruimte voor de Rijntakken

De Rijntakken zullen in de toekomst meer water moeten kunnen afvoeren. Om aan de gestelde veiligheidseisen te kunnen blijven voldoen zal de overheid maatregelen moeten nemen. De overheid streeft ernaar om de noodzaak voor een nieuwe ronde dijkversterkingen te beperken door het nemen van verruimende maatregelen in het riviersysteem zelf. Daarom is het project 'Ruimte voor de Rijntakken' gestart. Dit project houdt in dat door het uitvoeren van allerlei maatregelen de Rijntakken meer ruimte gaan krijgen voor het afvoeren van water en sediment¹, waardoor het overstromingsgevaar afneemt. Naast veiligheid maken ook delfstoffenwinning en natuurontwikkeling een belangrijk onderdeel uit van het project. Typische maatregelen die moeten worden uitgevoerd zijn uiterwaardverlaging, het graven van nevengeulen en het opvullen van zandwinputten met het vrijkomende materiaal. Bij de uitvoering van het project zullen echter zeer grote hoeveelheden uiterwaardengrond moeten worden verplaatst. Deze grond is voor een groot deel verontreinigd als gevolg van lozingen in het verleden.

... er moet veel verontreinigde uiterwaardengrond worden verplaatst ...

Voor het oppakken, verplaatsen en weer op de bodem brengen van verontreinigde uiterwaardengrond gelden regels die zijn vastgelegd in allerlei wetten en besluiten: de Wet Bodembescherming, de Wet Milieubeheer, de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren en het Bouwstoffenbesluit. Deze wetgeving wil voorkomen dat de aanwezige verontreinigingen zich ongecontroleerd in het milieu verspreiden. Op landelijk en provinciaal niveau is dit wettelijk kader uitgewerkt in diverse beleidsregels. In verband met de projecten voor rivierverruiming en natuurontwikkeling zijn 'het landelijke beleidstandpunt verwijdering baggerspecie' en 'het provinciaal afvalstoffenbeleid' belangrijk.

De begrippen uiterwaardengrond en baggerspecie

De nadere uitwerking startnotitie t.b.v. MER laat zien hoe het milieu-effectrapport van toepassing is op de diffuus verontreinigde uiterwaardengrond, die bij herinrichtingswerken op een of andere wijze wordt ontgraven in het rivierbed. Volgens deelrapport II: Nota van Toelichting Actief Bodembescherming Rijntakken, is al dit bodemmateriaal juridisch gezien baggerspecie. Veel van het bodemmateriaal dat wordt ontgraven is echter droge grond en dat sluit niet aan bij het beeld dat het woord baggerspecie oproept. In deze beschrijving van alternatieven en effecten wordt daarom de meer neutrale term 'uiterwaardengrond' gebruikt.

Onder uiterwaardengrond wordt verstaan alle baggerspecie die vrijkomt bij inrichtingsmaatregelen in het winterbed van de Rijntakken, waarvan de begrenzing formeel is vastgesteld krachtens de Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken. De term uiterwaardengrond betekent in juridische termen altijd baggerspecie, en zal in de juridisch getinte hoofdstukken steeds als zodanig benoemd worden.

Volgens dit beleid moet alle binnen het project vrijkomende uiterwaardengrond beschouwd worden als een afvalstof. En volgens het huidige provinciale afvalstoffenbeleid moet daarom alle verontreinigde uiterwaardengrond worden gestort in grootschalige baggerspeciéstortplaatsen en/of worden gereinigd. Gelet op de enorme hoeveelheden te verplaatsen verontreinigde uiterwaardengrond zou dit betekenen dat voor dit project nieuwe baggerspeciéstortplaatsen

¹ Sediment is een verzamelnaam voor alle afzettingen die door de rivier stroomafwaarts worden getransporteerd en als bezinksel in de rivierbedding, de uiterwaarden of de zee terechtkomen.

moeten worden aangelegd. Aan de ene kant is dit een erg kostbare zaak, en daarnaast is in de afgelopen jaren gebleken dat voor deze stortplaatsen weinig draagvlak bestaat. Voor reiniging van verontreinigde grond zijn de beschikbare technieken nog lang niet doelmatig en operationeel geschikt voor de grote hoeveelheid uiterwaardengrond die vrijkomt uit de verschillende projecten².

Het storten in baggerspeciéstortplaatsen of het reinigen van de grote hoeveelheid vrijkomende uiterwaardengrond is om genoemde redenen niet haalbaar. Het bestaande beleid past als het ware niet meer op de nieuwe visie om rivierverruimende maatregelen te nemen in plaats van alleen maar dijkversterkingen aan te brengen.

Om toch door middel van rivierverruimende maatregelen aan de veiligheidseisen te kunnen voldoen en natuurontwikkelingsprojecten te kunnen realiseren, hebben de betrokken provincies besloten hun afvalstoffenbeleid voor verontreinigde uiterwaardengrond aan te passen.

... Actief Bodembeheer: nieuwe spelregels voor omgaan met verontreinigde uiterwaardengrond ...

De hoeveelheid grondverzet en de verontreinigingsgraad maken het noodzakelijk een oplossing te vinden voor deze problematiek, zodat de gewenste maatschappelijke ontwikkelingen doorgang kunnen vinden. De kern van de oplossing ligt in het op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze van omgaan met de diffuus verontreinigde uiterwaardengrond, binnen het bestaande beleid: Actief Bodembeheer Rivierbed³. Op basis van dit landelijke beleidskader hebben de betrokken Provincies (Gelderland, Utrecht en Overijssel) en de regionale directie Oost van Rijkswaterstaat, de laatste namens de staatssecretaris, het initiatief genomen dit nationale beleid gebiedsgericht uit te werken in: de beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken (ABR). De nu beschikbare versie van de beleidsregels heeft de status van voorontwerp. Met behulp van

deze beleidsregels wordt het mogelijk diffuus verontreinigde uiterwaardengrond, die vrijkomt bij herinrichtingsprojecten, binnen het rivierbed her te gebruiken of te bergen in zandwinputten. Uitgangspunt is dat een zo groot mogelijk milieu-rendement wordt behaald. In die gevallen waar milieu-verbetering niet haalbaar is, kan worden volstaan met stand-still ten opzichte van de uitgangssituatie.

... het provinciaal afvalstoffenbeleid wordt gewijzigd ...

Het uitwerken van de beleidsregels ABR betekent voor de betrokken provincies (Gelderland, Utrecht en Overijssel) het deels wijzigen van hun eigen afvalstoffenbeleid⁴. Voor bepaalde onderdelen van het provinciaal afvalstoffenbeleid geldt op grond van de Wet Milieubeheer de plicht tot het opstellen van een Milieu-Effect-Rapport (MER)⁵. De milieu-effectrapportage (m.e.r.)-procedure is in het leven geroepen om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij besluiten die belangrijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

² Trajectnota/MER Zandmaas/Maasroute achtergronddocument Grond (blz. 60).

³ Beleidsnotitie Actief bodembeheer Rivierbed, Staatscourant 55, Vrijdag 20 maart 1998.

⁴ Gelders Milieubeleidsplan 1996-2000, hoofdstuk 10, wordt aangevuld met een onderdeel uiterwaardengrond, de overige delen wijzigen niet.

⁵ De volgende afkortingen zijn gebruikelijk: 'm.e.r.' staat voor milieueffectrapportage, waarbij het gaat om het proces en de procedure. De afkorting 'MER' wordt gebruikt als het gaat over het Milieu-EffectRapport zelf.

Initiatiefnemers

De initiatiefnemers in het kader van de m.e.r.-procedure zijn de bestuursorganen die de beleidsregels ABR willen vaststellen. De initiatiefnemers zijn de Provinciale Staten van Gelderland, Utrecht en Overijssel en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Indien u vragen of opmerkingen heeft over het initiatief kunt u contact opnemen met de contactpersoon van de provincie waarin u woont:

Provincie Gelderland

Afdeling Afval
Mevr. H. van de Laar
Postbus 9090
6800 GX Arnhem
Telefoon: 026 - 359 8722

Provincie Overijssel

Eenheid Water en Bodem
Mevr. L. van Dijk
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon: 038 - 425 2365

Provincie Utrecht

Dienst Water & Milieu
Mevr. J.C. Agterberg
Postbus 80300
3508 TH Utrecht
Telefoon: 030 - 258 2342

Rijkswaterstaat-Directie Oost Nederland

Afdeling Integraal Waterbeleid
Dhr. S. Hoornstra
Postbus 9070
6800 ED Arnhem
Telefoon: 026 - 368 8652

... en daarom is er deze startnotitie ...

Deze voorliggende startnotitie markeert het begin van de m.e.r.-procedure die voor de voorontwerp-beleidsregels ABR nodig is. Het doel van de startnotitie is om iedereen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van de hoofdlijnen van de voorgenomen activiteit, de milieugevolgen die onderzocht gaan worden en de mogelijke alternatieven waarnaar men gaat kijken. Iedereen die dat wil, kan schriftelijk of mondeling reageren op deze startnotitie. Alle reacties worden verzameld door de betrokken provincies en worden betrokken bij het opstellen van de richtlijnen voor het opstellen van het uiteindelijke rapport, het MER.

Het bevoegd gezag nodigt u uit te reageren!

De instanties van het bevoegd gezag in het kader van de m.e.r.'s zijn de bestuursorganen die de uitbreiding of wijziging van het provinciaal afvalstoffenbeleid vaststellen. Het bevoegd gezag zijn de colleges van Gedeputeerde Staten van Gelderland, Utrecht en Overijssel. U kunt uw schriftelijke reactie afhankelijk van de provincie waarin u woont richten aan:

Provincie Gelderland

Dienst Milieu en Water
T.a.v. Dhr. V. Roerdink
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Provincie Overijssel

Afdeling Economie, Milieu en Toerisme
T.a.v. Dhr. H.Th.A. Wubbolts
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

Provincie Utrecht

Dienst Water & Milieu
Sector Stad en Milieu
T.a.v. Mevr. K. Vreekamp
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

De startnotitie beschrijft in het kort:

- Voor welke onderdelen van de voorontwerp-beleidsregels ABR een m.e.r.-procedure moet worden gevolgd (zie hoofdstuk 2);
- Welke alternatieven hierbij zullen worden bekeken (zie hoofdstuk 3);
- Welke milieu-effecten bij deze alternatieven te verwachten zijn en hoe deze beschreven zullen worden (zie hoofdstuk 4);
- Hoe de procedure verder zal verlopen (zie hoofdstuk 5).

... de voorontwerp-beleidsregels worden tegelijkertijd met deze startnotitie gepubliceerd ...

In elk milieu-effectrapport (MER) moet een 'voorgenomen activiteit' worden beschreven. In dit geval is dat het vaststellen van de beleidsregels ABR. Van deze nieuwe beleidsregels is al een voorontwerp inclusief toelichting beschikbaar. Daarom is ervoor gekozen om niet een uitgebreide beschrijving van de voorgenomen activiteit in de startnotitie op te nemen, maar om de voorontwerp-beleidsregels zelf tegelijk met deze startnotitie te publiceren. Formeel heeft de inspraak geen betrekking op de beleidsregels zelf, omdat eerst de m.e.r. moet zijn afgerond voordat het beleid zelf de inspraak in kan worden gebracht.

Tegelijkertijd met deze startnotitie en de voorontwerp-beleidsregels ABR worden ook de startnotitie en voorontwerp-beleidsregels voor Actief Bodembeheer Maas (ABM) gepubliceerd. Er wordt namelijk gestreefd naar een inhoudelijke, procesmatige en procedurele afstemming tussen de totstandkoming van ABR en ABM.

... en er is ook al nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER ...

Bijzonder aan de voorontwerp-beleidsregels is dat in de toelichting op de beleidsregels al de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER is opgenomen. Bij het opstellen van de voorontwerp-beleidsregels is namelijk al allerlei informatie over effecten van de beleidsregels gebruikt. Daarom is er gelijk met de startnotitie een nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER opgesteld, getiteld 'Alternatieven en effecten'. In de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER zijn de alternatieven en milieu-effecten voor de vier m.e.r.-plichtige onderdelen uitgewerkt. Volgens de initiatiefnemers zijn in het concept-MER alle relevante aspecten meegenomen. Insprekers kunnen aangeven of zij de reikwijdte van het concept-MER voldoende vinden en of alle voor de besluitvorming relevante aspecten zijn meegenomen. Dit maakt het inspreken op de startnotitie makkelijker, omdat al een goed beeld kan worden verkregen van het MER zelf.

... om te komen tot een MER....

De initiatiefnemers hebben bij het opstellen van de voorontwerpbeleidsregels al gekeken naar milieueffecten die de invoering van deze beleidsregels met zich meebrengt. De beschrijving van deze milieueffecten in de "Nadere uitwerking startnotitie t.b.v. MER" vormt de basis voor de MER die na de inspraak op de startnotitie en de nadere uitwerking wordt opgesteld. Als inspreker kunt u op deze wijze reeds een beeld vormen van de toekomstige MER. In de nadere uitwerking startnotitie t.b.v. MER zijn de alternatieven en milieueffecten voor de vier m.e.r.-plichtige onderdelen uitgewerkt. Insprekers kunnen aangeven of zij de reikwijdte van de startnotitie en de nadere uitwerking voldoende vinden en of alle voor de besluitvorming relevante aspecten zijn meegenomen. Uw inspraakreacties worden gebruikt bij het opstellen van richtlijnen, die bepalen welke zaken tenminste in het MER onderzocht moeten worden.

Tegelijkertijd met deze startnotitie, de nadere uitwerking hiervan en de voorontwerpbeleidsregels ABR worden deze ook voor Actief Bodembeheer Maas (ABM) gepubliceerd. De initiatiefnemers streven namelijk naar een inhoudelijke, procesmatige en procedurele afstemming tussen de totstandkoming van ABR en ABM.

... een integraal document om dubbel leeswerk te voorkomen ...

De voorontwerpbeleidsregels en het MER worden uiteindelijk samengevoegd tot een document, omdat bij publicatie van twee afzonderlijke documenten sprake zou zijn van veel overlap.

In deze startnotitie ontbreken een aantal hoofdstukken, die in een startnotitie gebruikelijk zijn. De voorontwerp-beleidsregels bevatten namelijk veel informatie die normaal gesproken in de startnotitie en het MER wordt opgenomen. In tabel 1 wordt aangegeven waar de ontbrekende onderdelen te vinden zijn in de Voorontwerp-beleidsregels en in de Nota van Toelichting.

Tabel 1. Ontbrekende onderdelen startnotitie met verwijzing

Ontbrekend onderdeel in startnotitie:	Informatie te vinden in:
Een globale beschrijving van hetgeen met de activiteit wordt beoogd	Voorontwerp-beleidsregels ABR, hoofdstuk 1 en paragrafen 2.1 en 2.2
Een globale beschrijving van de aard en omvang van de voorgenomen activiteit	Voorontwerp-beleidsregels ABR, paragrafen 2.3 en 3
Een globale beschrijving van de plaats of de plaatsen waar de voorgenomen activiteit wordt gedacht	Voorontwerp-beleidsregels ABR, hoofdstuk 1 en Nota van Toelichting (kaarten)
Een overzicht van eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de activiteit en die invloed kunnen hebben op het besluit dan wel de besluiten ter voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt	Voorontwerp-beleidsregels ABR paragraaf 3.2 en Nota van Toelichting

2. Reikwijdte en inhoud van het MER

2.1. De m.e.r.-plicht

De voorontwerp-beleidsregels ABR zijn niet in hun geheel m.e.r.-plichtig. De vraagstelling in dit hoofdstuk luidt daarom: Voor welke beleidsregels is het doorlopen van de m.e.r.-procedure verplicht en op welke wijze kan daaraan zinvol inhoud worden gegeven?

De m.e.r.-plicht vloeit voort uit het gegeven dat als verontreinigde uiterwaardengrond wordt 'opgepakt' en ergens anders wordt neergelegd, er sprake is van het op of in de bodem brengen van afvalstoffen. Verontreinigde uiterwaardengrond, die ergens neergelegd of geborgen moet worden, wordt namelijk beschouwd als 'afvalstof'. De m.e.r.-plicht van de beleidsregels is gebaseerd op artikel 18.1 van bijlage C van het Besluit m.e.r. van juni 1999. De relevante passage van dit besluit luidt als volgt:

Activiteit	Gevallen	Besluiten
- de vaststelling van het beleid inzake de verwijdering van afvalstoffen.	1. de methode van bewerken verwerken of vernietigen van afvalstoffen; 2. het op of in de bodem brengen van afvalstoffen om deze daar te laten.	- Het besluit ... op grond van artikel 10.14 van de wet, dat als eerste voorziet in de verwijdering van de afvalstoffen.

Bij de vaststellen van welke onderwerpen wel en welke onderwerpen niet in het MER zullen worden opgenomen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een m.e.r. betreft alleen nieuwe activiteiten. Dit houdt in dat de m.e.r.-plicht alleen op nieuw beleid van toepassing is;
- De m.e.r.-plicht vloeit voort uit de Wet milieubeheer en heeft diensgevolge alleen betrekking op onderdelen van de beleidsregels welke behoren tot het afvalstoffenbeleid; dus niet op onderdelen die behoren tot ander beleid, zoals het bodembeleid (b.v. saneringsdoelstelling);
- De formulering van de m.e.r.-plicht is leidend bij de keuze van onderwerpen; het vrijwillig in het MER meenemen van onderdelen van de beleidsregels is niet aan de orde;
- De m.e.r. is gericht op het leveren van een meerwaarde voor de besluitvorming.

2.2. De m.e.r.-plichtige activiteiten

De volgende onderwerpen zijn m.e.r.-plichtig:

1. *De hoofdkuize: wel of geen nieuw beleid*; dit houdt in het introduceren en/of toestaan van andere verwerkingsopties dan het afvoeren van verontreinigde uiterwaardengrond naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen en hergebruiken van uiterwaardengrond; dus het al dan niet toepassen van de beleidsregels;
2. *Bodem blijft bodem (klasse 1 t/m 4⁶)*; de voorwaarden van toepassing; het gaat hierbij om de voorwaarden die worden gesteld aan het opnieuw gebruiken van klasse 1 t/m 4 uiterwaardengrond als bodem;
3. *Bodem (klasse 4) wordt bouwstof*; de voorwaarden voor toepassing; dit betreft de keuze van de voorwaarden waaronder uiterwaardengrond boven de samenstellingswaarden (dit komt in de meeste gevallen overeen met klasse 4) als bouwstof mag worden toegepast;

⁶ In de Derde en de Vierde Nota Waterhuishouding is een indeling op grond van de mate van verontreiniging van waterbodems opgenomen. De indeling vindt plaats op basis van de concentratie van verontreinigingen en bestaat uit vijf klassen:

Klasse 0: schoon (voldoet aan streefwaarden)

Klasse 1: tussen streef- en grenswaarde

Klasse 2: tussen grens- en toetsingswaarde

Klasse 3: tussen toetsings- en interventiewaarde

Klasse 4: boven interventiewaarde

4. *De minimale omvang voor bergen in zandwinputten*; hierbij gaat het erom wat de minimale omvang moet zijn van bestaande of nieuwe zand- of kleiwinputten, waarin verontreinigde uiterwaardengrond wordt geborgen.

M.e.r op twee niveau's van besluitvorming

Binnen de m.e.r.-plichtige onderwerpen kunnen twee niveau's worden onderscheiden. Het eerste niveau is het niveau van het al dan niet toestaan van andere opties voor het verwerken van afvalstoffen. Dit is de hoofdkeuze die, mede op basis van het MER, moet worden gemaakt.

Het tweede niveau is het niveau van de precieze inhoud van de voorontwerp-beleidsregels: de voorwaarden voor toepassing. Als een principekeuze is gemaakt voor een bepaalde manier van 'op de bodem brengen' moet nog worden bepaald onder welke voorwaarden dit is toegestaan. Alternatieven zijn dus alternatieve voorwaarden. De onderliggende vraag op dit niveau luidt: wat zijn de milieugevolgen van het kiezen van een bepaalde voorwaarde?

1. De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid

Het huidige beleid ten aanzien van grote hoeveelheden vrijkomende verontreinigde weerdgrond is gericht op het afvoeren van deze weerdgrond naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen of verwerkingsinstallaties (voor zandscheiding, reiniging en/of immobilisatie). ABR geven mogelijkheden om verontreinigde uiterwaardengrond op andere manieren te verwerken, bijvoorbeeld als bodemmateriaal ('bodem blijft bodem') of als bouwstof ('bodem wordt bouwstof') of om het materiaal te bergen in bestaande zandwinputten. De keuze voor het al dan niet toestaan van deze nieuwe verwerkingsopties kan worden beschouwd als nieuw beleid voor het verwerken en het op of in de bodem brengen van afvalstoffen en vormt daarom de hoofdkeuze binnen het MER.

2. Bodem blijft bodem (klasse 1 t/m 4): de voorwaarden voor toepassing

Het huidige beleid biedt formeel geen mogelijkheid voor het op grote schaal hergebruiken van verontreinigd bodemmateriaal als nieuw bodemmateriaal voor bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers, uiterwaardverlagingen, onderafdichting van nevengeulen en dergelijke. In de Evaluatienota Water en de Vierde Nota Waterhuishouding worden deze mogelijkheden wel genoemd, maar ze zijn nog niet formeel vastgelegd in de regelgeving. Bij het vaststellen van voorwaarden voor de toepassing van verontreinigde uiterwaardengrond uit het rivierbed volgens het principe 'bodem blijft bodem' gaat het dus om nieuw beleid, dat in het MER moet worden meegenomen op basis van het bovengenoemde artikel: 'het op of in de bodem brengen van afvalstoffen'.

3. Bodem (klasse 4) wordt bouwstof: de voorwaarden voor toepassing

Het Bouwstoffenbesluit op basis van de Wbb en Wvo is het juridische kader voor het toepassen van verontreinigde uiterwaardengrond als bouwstof in werken. Voor uiterwaardengrond die is verontreinigd tot boven de samenstellingswaarden⁷ (dit komt meestal overeen met klasse 4), wordt in het voorontwerp van de beleidsregels ABR nieuw beleid opgesteld. Het vaststellen van de voorwaarden waaronder uiterwaardengrond boven de samenstellingswaarden (klasse 4) toegepast mag worden als bouwstof in werken en maakt onderdeel uit van het MER volgens artikel 'het op of in de bodem brengen van afvalstoffen'.

4. De minimale omvang voor bergen in zandwinputten

Voor het vaststellen van voorontwerp-beleidsregels over de minimale omvang van een zandwinput die wordt gebruikt voor het bergen van verontreinigde uiterwaardengrond is sprake van nieuw beleid omdat op dit punt wordt afgeweken van het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie. Hierin wordt voor het storten van baggerspecie een minimale omvang voor een baggerspeciestortplaats van 'enkele miljoenen kubieke meters' genoemd. De minimale omvang van het bergen in een zandwinput wordt in het MER beschreven, omdat het van toepassing is op het artikel: 'het op of in bodem brengen van afvalstoffen'.

⁷ De samenstellingswaarde uit het Bouwstoffenbesluit komt voor de meeste stoffen overeen met de interventiewaarde.

3. Alternatieven

3.1. De rol van alternatieven in een MER

In elk MER worden alternatieven beschreven. De rol van die alternatieven is om een beeld te geven van het gehele scala aan oplossingen dat bestaat voor het gedefinieerde probleem. En natuurlijk worden ook de milieugevolgen van de alternatieven beschreven, want daar gaat het juist om bij een m.e.r. De alternatieven moeten wezenlijk verschillend zijn wat betreft hun milieugevolgen. Een andere eis is dat ze allemaal reëel uitvoerbaar moeten zijn, ook het verplicht te beschrijven 'meest milieuvriendelijke alternatief'. Dat mag wel wat duurder zijn dan de rest, maar niet irrealistisch. Bij die reële uitvoerbaarheid spelen naast kosten ook techniek, beleid en wetgeving een rol. Wettelijk verplicht dient in elk MER naast de voorgenomen activiteit en het meest milieuvriendelijk alternatief een nulalternatief te worden beschreven. Het nulalternatief is het niet uitvoeren van de voorgenomen activiteit ('niets nieuws doen'), waarbij het doel van de voorgenomen activiteit dus niet wordt bereikt! Het is een referentie en dient als basis voor de beschrijving van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling en als nulpunt bij de effectbepaling en de vergelijking van de alternatieven.

Keuzes op twee niveaus

In de voorontwerp-beleidsregels worden keuzes op twee niveaus gemaakt. Het eerste niveau is die voor het al dan niet toepassen van de voorontwerp-beleidsregels, dit wordt hierna 'de hoofdkeuze' genoemd. Het tweede niveau is dat van de inhoud van drie van de voorontwerp-beleidsregels (de m.e.r.-plichtige beleidsregels). In paragraaf 3.2 wordt uitgelegd hoe de hoofdkeuze in het MER is vertaald in alternatieven. In de daarop volgende paragrafen wordt ingegaan op de alternatieven voor de keuzes op het tweede niveau.

3.2. De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid

Bij het maken van de hoofdkeuze gaat het om de keuze of de beleidsregels ABR wel of niet van kracht worden en wat van dat nieuwe beleid in grote lijnen de strekking is. Het in de voorontwerp-beleidsregels beschreven nieuwe afvalstoffenbeleid houdt in dat naast storten in baggerspeciéstortplaatsen andere opties voor de verwerking van verontreinigde uiterwaardengrond mogelijk worden. De alternatieven voor de hoofdkeuze die in het MER worden beschreven zijn:

- Nulalternatief: niets nieuws doen, dus: geen nieuw beleid;
- Voorgenomen activiteit: het toepassen van de beleidsregels;
- Baggerspeciéstortplaatsen-alternatief: een meest milieuvriendelijk alternatief dat zich richt op het minimaliseren van verspreiding en blootstelling;
- Preventie en hergebruik-alternatief: een meest milieuvriendelijk alternatief dat zich richt op het minimaliseren van het ontstaan van afvalstoffen en het maximaliseren van het hergebruik.

Nulalternatief

In het nulalternatief wordt de situatie beschreven zoals deze nu is, en de wijzigingen daarin, zoals deze te verwachten zijn, als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen (de autonome ontwikkelingen). Het nulalternatief is het toepassen van het huidige beleid. Hierin dient al de verontreinigde uiterwaardengrond afgevoerd te worden naar grootschalige baggerspeciéstortplaatsen, nadat – voor zover mogelijk en doelmatig – via zandscheiding of reiniging het schone en bruikbare materiaal is verwijderd. De baggerspeciéstortplaatsen worden ingericht conform het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie. Alleen het klasse nul materiaal kan in het rivierbed op grote schaal worden hergebruikt.

In de praktijk blijkt de uitvoering van het huidige beleid op zodanige belemmeringen te stuiten dat slechts zeer beperkt uiterwaardengrond uit het rivierbed wordt afgevoerd naar baggerspeciéstortplaatsen. Er zijn geen redenen te veronderstellen dat

dit in de nabije toekomst wel zou gebeuren. De kosten van het afvoeren van al het materiaal zijn te hoog en het draagvlak voor het realiseren van grootschalige baggerspeciéstortlocaties is te laag. De gevolgen zijn onder andere:

- De rivierverruimings- en natuurontwikkelingsprojecten zullen maar ten dele kunnen worden uitgevoerd;
- De situatie waarin verontreinigd materiaal verspreid in het rivierbed aanwezig is, blijft bestaan.

Dit alternatief levert dus geen echte oplossing voor het probleem. Het beschrijven van deze situatie levert echter wel een goede referentie voor de milieu-gevolgen.

Voorgenomen activiteit: het toepassen van de beleidsregels

Het toepassen van de beleidsregels betekent in essentie dat andere mogelijkheden dan enkel en alleen het afvoeren naar grootschalige baggerspeciéstortplaatsen mogelijk worden. Het toepassen van de voorontwerp-beleidsregels betekent dat op grond van een doelmatigheidsafweging een keuze wordt gemaakt uit vijf mogelijke opties voor het verwerken van vrijkomende uiterwaardengrond:

- Bodem blijft bodem
- Bodem wordt bouwstof
- Hergebruik na bewerking
- Bergen in zandwinputten
- Storten in (baggerspecie)stortplaatsen

Delfstoffenwinning in combinatie met bergen

Naast het afvalstoffenbeleid, waar het hier om gaat, is er ander beleid van invloed op de activiteiten in het kader van Ruimte voor de Rijntakken. In dit kader is het delfstoffenbeleid van belang. Een onderdeel van enkele hierna beschreven alternatieven is het bergen van materiaal in diepe putten in de uiterwaarden, al dan niet in combinatie met zandwinning. Volgens het huidige Structuurschema Oppervlakte Delfstoffen (SOD) is het realiseren van nieuwe diepe zandwinnings in de uiterwaarden niet toegestaan. De verwachting is dat ten tijde van het uitvoeren van de rivierverruimingswerkzaamheden een wijziging van het SOD zal zijn doorgevoerd die het realiseren van diepe zandwinnings in de uiterwaarden wel mogelijk maakt, waarbij het ontstane gat (de zandwinput) na de zandwinning moet worden opgevuld. Deze beleidswijziging wordt ingezet om 'omputten' mogelijk te maken: het winnen van delfstoffen om uiterwaardverlaging in combinatie met het bergen van verontreinigde uiterwaardengrond kosteneffectief mogelijk te maken.

Voor omputten bestaan twee varianten. De eerste, en financieel meest aantrekkelijke variant, is die waarbij de bij uiterwaardverlaging vrijkomende verontreinigde uiterwaardengrond geconcentreerd bijeen wordt gebracht in nieuwe zandwinputten. Deze variant van omputten noemen we 'geconcentreerd-omputten' en maakt onderdeel uit van de voorgenomen activiteit. De andere variant van omputten is het 'in situ-omputten', deze variant wordt beschreven in het meest milieuvriendelijke alternatief: preventie en hergebruik afvalstoffen.

Variant: Gescheiden ontgraven

Een variant op de voorgenomen activiteit is om het meest verontreinigde materiaal (gescheiden naar mate van verontreiniging) gescheiden te ontgraven om het vervolgens gescheiden te kunnen toepassen. Alhoewel relatief duur door de noodzaak van aanvullend onderzoek en extra grondverzet is dit een reëel uitvoerbare mogelijkheid om de mate waarin verspreiding van, en blootstelling aan verontreiniging optreedt, nog verder te beperken. De meest verontreinigde uiterwaardengrond kan bij het storten in zandwinputten 'in de kern van het stortlichaam' worden gebracht, waarbij het minder verontreinigde materiaal als een 'schil' daaromheen wordt gestort.

Meest milieuvriendelijke alternatieven

De discussie over wat hét Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) is zou verzanden in een discussie over de inhoud van de begrippen 'milieu', 'meest' en 'reëel uitvoerbaar'. Dit is de reden dat in het MER twee meest milieuvriendelijke alternatieven worden beschreven. Deze benadering wordt binnen de m.e.r.-systematiek vaker toegepast, onder andere in veel infrastructuur m.e.r.'s van Rijkswaterstaat waarin sprake is van groene (natuurgerichte) en grijze (mensen-gerichte) meest milieuvriendelijke alternatieven.

Het eerste MMA richt zich op het minimaliseren van verspreiding en blootstelling. Het tweede MMA richt zich op het minimaliseren van het ontstaan van afvalstoffen en het maximaliseren van hergebruik.

Baggerspeciéstortplaatsen-alternatief: MMA voor minimaliseren verspreiding en blootstelling

In de m.e.r.-systematiek mag bij het beschrijven van het MMA worden verondersteld dat meer geld beschikbaar wordt gesteld voor het bereiken van milieudoelstellingen. In de huidige situatie (zie hiervoor onder 'nulalternatief') wordt, mede vanwege de hoge kosten, slechts zeer beperkt verontreinigde uiterwaardengrond gestort in baggerspeciéstortplaatsen. In dit meest milieuvriendelijke alternatief wordt het extra beschikbare geld besteed aan het realiseren van grootschalige baggerspeciéstortplaatsen binnen het rivierbed voor het definitief bergen van verontreinigde uiterwaardengrond, teneinde verspreiding van en blootstelling aan verontreinigingen, te voorkomen.

De projecten voor rivierverruiming in natuurontwikkeling kunnen door deze extra middelen en capaciteit in baggerspeciéstortplaatsen volledig binnen het bestaande beleid worden uitgevoerd. Uiterwaardengrond wordt gescheiden ontgraven en gebruikt voor de toepassing 'bodem blijft bodem'. Ook voor de toepassing 'bodem wordt bouwstof' wordt zoveel mogelijk schone of licht verontreinigde uiterwaardengrond gebruikt, zodat in ieder geval voldaan kan worden aan de eisen van het bouwstoffenbesluit. De overige uiterwaardengrond wordt ongescheiden ontgraven en afgevoerd naar baggerspeciéstortplaatsen.

Preventie en hergebruik-alternatief: MMA voor duurzaamheid

Het tweede meest milieuvriendelijke alternatief richt zich op het zoveel mogelijk voorkomen van het ontstaan van afvalstoffen. Waar afvalstoffen toch vrijkomen, richt het alternatief zich op het hergebruiken dan wel nuttig toepassen van de afvalstoffen.

Een van de manieren om zo veel mogelijk uiterwaardengrond her te gebruiken is door bij uiterwaardenverlagingsen eerst de uiterwaardengrond opzij te zetten, vervolgens het zand te ontgraven en daarna de uiterwaardengrond weer terug te zetten, zodat de oorspronkelijke bodem weer hersteld wordt. Dit 'in situ'-omputten' maakt een belangrijk onderdeel uit van dit alternatief en vindt plaats in de uiterwaarden en in de nevengeulen. Hierbij wordt dus relatief veel delfstoffen ondiep gewonnen. Belangrijke nadelen van deze vorm van delfstoffenwinning zijn dat het de uiterwaardengrond twee keer 'opgepakt' moet worden en dat de verontreinigde uiterwaardengrond weer verspreid in de uiterwaarden terecht komt. Wel wordt erop gelet, dat het uiterwaardenmateriaal binnen de homogene deelgebieden blijft.

Kanttekening bij het 'in situ'-omputten' is dat dit technisch nooit voor honderd procent kan worden gerealiseerd. Dit is een gevolg van de vaak zeer grote spreiding in voorkomens (laagdiktes, oppervlakten, kwaliteiten) van winbare hoeveelheden delfstoffen in relatie tot de technisch beschikbare en financieel haalbare winningstechnieken.

De link met het tweede niveau van besluitvorming

Indien in de hoofdkeuze is besloten dat de voorontwerp-regels van toepassing mogen zijn (de voorgenomen activiteit), dan is het toegestaan andere verwerkingsopties te introduceren dan het afvoeren van verontreinigde uiterwaardengrond naar baggerspeciéstortplaatsen en/of ver-

schillende verwerkingsopties zijn toegestaan worden getoetst. Daarover gaat het in de volgende paragrafen: de voorwaarden voor toepassing per m.e.r.-plichtige verwerkingsoptie. Dit betekent dat voor elke verwerkingsoptie ook weer naar verschillende alternatieven gekeken moet worden, namelijk de verschillende voorwaarden voor toepassing van verwerkingsopties.

Ook indien in de hoofdkeuze niet wordt gekozen voor de voorgenomen activiteit maar voor een ander alternatief, gelden voor de toepassing van de concrete verwerkingsopties nog steeds dezelfde voorwaarden. Wat dat betreft is het MER 'dekkend' voor de beide niveau's van besluitvorming. Alleen als andere verwerkingsopties onderdeel van de voorontwerp-beleidsregels worden, zal opnieuw moeten worden stilgestaan bij de bijhorende voorwaarden met hun milieugevolgen.

3.3. Bodem blijft bodem

De voorgenomen activiteit voor de verwerkingsoptie 'bodem blijft bodem', is tweeledig:

- Het toestaan op zich van het gebruik van verontreinigde uiterwaardengrond (klasse 1 t/m 4) volgens het principe 'Bodem blijft bodem';
- Het stellen van randvoorwaarden waaronder verontreinigde uiterwaardengrond gebruikt mag worden volgens het principe 'Bodem blijft bodem'.

Het op zich toestaan van het gebruik van verontreinigde uiterwaardengrond (klasse 1 t/m 4) volgens het principe 'Bodem blijft bodem' komt reeds aan de orde in de hoofdkeuze. Het gaat in deze paragraaf bij de alternatieven om de voorwaarden waaronder verontreinigde uiterwaardengrond mag worden toegepast volgens het principe 'bodem blijft bodem'. Bij deze voorwaarden is vooral de lokale situatie, ter plaatse van de uit te voeren maatregelen, van belang.

Waar gaat het concreet om?

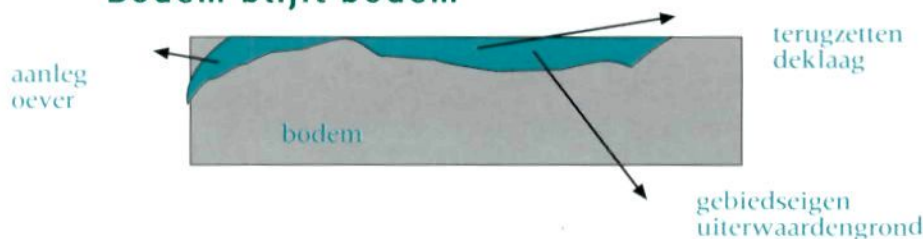
Bij de uitvoering van rivierverruiming in het winterbed (bijvoorbeeld nevengeulen en uiterwaardverlaging) wordt altijd eerst op grote schaal ontgraven, waarbij de efficiency van het ontgraven en de mogelijkheden om delfstoffen te winnen voorop staan. Met deze wijze van ontgraven wordt nooit direct het gewenste profiel bereikt. Daarom wordt nadat de vereiste hoeveelheden zijn ontgraven, de taluds en dwarsprofielen op de gewenste wijze afgewerkt, bijvoorbeeld om zo goed mogelijke condities voor natuurontwikkeling te scheppen. Uiteraard ligt het voor de hand om voor de afwerking van de taluds het nog aanwezige bodemmateriaal te gebruiken, waaronder de diffuus verontreinigde uiterwaardengrond. Op deze manier blijft de uiterwaardengrond die in de oorspronkelijke situatie als bodem aanwezig is, ook na realisatie als 'nieuwe' bodem achter. Vandaar de naam van deze toepassing: 'Bodem blijft bodem'.

Er zijn ook specifieke situaties waarbij een nieuwe bodemlaag van uiterwaardengrond moet worden aangebracht. Dit is bijvoorbeeld het geval bij die nevengeulen die verdroging veroorzaken door verlaging van grondwaterstanden in de omgeving. Door een onderafdichting van uiterwaardengrond aan te brengen in de nevengeul kan de verlaging van de grondwaterstand in de omgeving verminderd worden. Ook erosie van fijnzandig materiaal kan voorkomen worden door een onderafdichting van stevige uiterwaardengrond aan te brengen.

Van de voorwaarden die gesteld worden aan het gebruiken van verontreinigde uiterwaardengrond volgens 'Bodem blijft bodem' worden alleen de voorwaarden ten aanzien van de milieuhygiënische kwaliteit van de te gebruiken uiterwaardengrond in verschillende alternatieven uitgewerkt. De overige voorwaarden, zoals 'overeenkomstige fysieke samenstelling' en 'geen verontreiniging door lokale puntbron', zijn voor alle alternatieven van toepassing.

Bodem blijft bodem

Voor 'Bodem blijft bodem' zullen de volgende alternatieven in het MER worden beschreven:

- Nulalternatief;
- Voorgenomen activiteit: kwaliteit uitgedrukt in concentraties en uitloging van de ontvangende bodem als norm;
- Kwaliteit uitgedrukt in concentraties van de ontvangende bodem als norm;
- Immissie-eisen van Bouwstoffenbesluit als norm;
- Meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling.

Nulalternatief

Volgens het huidige beleid mag strikt genomen alleen schone uiterwaardengrond worden gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'⁸. In de praktijk is echter zelden voldoende schone uiterwaardengrond voorhanden voor de afwerking van alle taluds en het eventueel aanbrengen van onderafdichtingen van nevengeulen. Daarbij komt, dat om de schone uiterwaardengrond te kunnen gebruiken deze eerst zorgvuldig gescheiden moet worden ontgraven. Dit leidt tot hoge kosten en logistieke complicaties tijdens de uitvoering. Het toepassen van verontreinigde uiterwaardengrond volgens 'Bodem blijft bodem' wordt daarom in de huidige situatie alleen op kleine schaal gerealiseerd. Dit nulalternatief gaat daarom uit van de bestaande bodem, d.w.z. dat er geen uiterwaardengrond bovenop wordt gelegd voor de afwerking of onderafdichtingen.

Voorgenomen activiteit: Kwaliteit (concentraties en uitloging) van ontvangende bodem als norm

Dit alternatief betreft de voorwaarde die in de voorontwerp-beleidsregels is opgenomen en vormt daarmee de voorgenomen activiteit. In dit alternatief wordt verontreinigde uiterwaardengrond (klassen 1 t/m 4) net als schoon materiaal gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Bij het gebruik van verontreinigde uiterwaardengrond (klassen 1 t/m 4) wordt de voorwaarde gesteld, dat de (milieuhygiënische) kwaliteit van de te gebruiken uiterwaardengrond voor wat betreft de concentraties én de uitloging van verontreinigde stoffen beter of tenminste gelijk moet zijn aan die van de ontvangende bodem. In tegenstelling tot het volgende alternatief wordt bij de voorgenomen activiteit dus ook naar het uitlooggedrag van de ontvangende bodem en van de te gebruiken uiterwaardengrond gekeken.

Kwaliteit (concentraties) van ontvangende bodem als norm

Evenals bij de voorgenomen activiteit wordt ook verontreinigde uiterwaardengrond (klassen 1 t/m 4) net als schoon materiaal gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Hierbij wordt echter de voorwaarde gesteld, dat de (milieuhygiënische) kwaliteit van de te gebruiken uiterwaardengrond voor wat betreft de concentraties van verontreinigde stoffen beter of tenminste gelijk moet zijn aan die van de ontvangende bodem. In tegenstelling tot het voorgaande alternatief (de voorgenomen activiteit) wordt het uitlooggedrag van de te gebruiken uiterwaardengrond en van de ontvangende bodem in dit alternatief buiten beschouwing gelaten.

Immissie-eisen Bouwstoffenbesluit als norm

Ook in dit alternatief mag verontreinigde uiterwaardengrond (klassen 1 t/m 4) worden gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Als voorwaarde wordt gesteld, dat de te gebruiken uiterwaardengrond moet voldoen aan de immissie-eisen uit het Bouwstoffenbesluit. Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de (milieuhygiënische) kwaliteit van de ontvangende bodem. De voorwaarde voor het toepassen van verontreinigde uiterwaardengrond betreft

⁸ Voor kleinschalige toepassingen wordt in de praktijk reeds ontheffing verleend.

alleen de immissie-eisen uit het Bouwstoffenbesluit en niet de grenzen die het Bouwstoffenbesluit stelt aan de concentraties van de te gebruiken uiterwaardengrond.

Meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling

Om de alternatieven voor de voorwaarden parallel te laten lopen met de alternatieven in de hoofdkeuze is ook hier voor het meest milieu vriendelijk alternatief aangenomen, dat er meer middelen beschikbaar komen om de schone uiterwaardengrond gescheiden te ontgraven en te gebruiken voor de afwerking van taluds en als onderafdichting. Bij dit alternatief wordt daarom uitgegaan van het gebruik van alleen schone uiterwaardengrond (klasse 0) voor de toepassing van 'Bodem blijft bodem'.

Verwachte (milieu)-effecten

De belangrijkste milieu-effecten van en de onderlinge verschillen tussen deze vijf alternatieven behorend bij de toepassing 'Bodem blijft bodem' treden naar verwachting op voor de volgende aspecten:

- contactmogelijkheden met verontreinigingen;
- verspreiding van verontreinigingen naar grond- en oppervlaktewater; en
- duurzaamheid (energie en hergebruik).

3.4. Bodem (klasse 4) wordt bouwstof

De voorgenomen activiteit voor de verwerkingsoptie 'bodem (klasse 4) wordt bouwstof' is tweeledig:

- Het toestaan op zich van het gebruik van klasse 4 uiterwaardengrond als bouwstof ;
- Het stellen van voorwaarden waaronder klasse 4 uiterwaardengrond als bouwstof gebruikt mag worden volgens het principe 'bodem wordt bouwstof'.

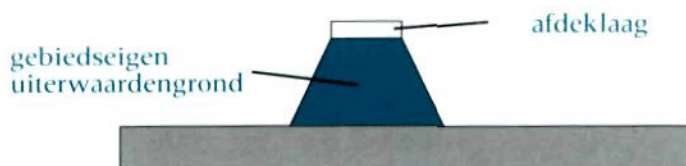
Niet als bij 'bodem blijft bodem' komt het toestaan op zich van het gebruik van verontreinigde uiterwaardengrond (klasse 4) als bouwstof reeds aan de orde in de hoofdkeuze. Het gaat dus bij de alternatieven om de voorwaarden waaronder verontreinigde uiterwaardengrond mag worden gebruikt als bouwstof. Bij deze voorwaarden is vooral de lokale situatie waar de uiterwaardengrond als bouwstof wordt gebruikt, van belang.

Van de voorwaarden die gesteld worden aan het toepassen van verontreinigde uiterwaarden-grond als bouwstof worden alleen de voorwaarden ten aanzien van de milieuhygiënische kwaliteit van de toe te passen uiterwaardengrond in verschillende alternatieven uitgewerkt . De overige voorwaarden, zoals 'overeenkomstige fysieke samenstelling' en 'geen verontreiniging door lokale puntbron', zijn voor alle alternatieven van toepassing.

Waar gaat het concreet om?

Concreet betekent 'Bodem (klasse 4) wordt bouwstof' het gebruik en het toepassen van klasse 4 materiaal in werken die worden uitgevoerd in het kader van het project Ruimte voor de Rijntakken: dus eigenlijk bouwen met grond. Bij werken moet worden gedacht aan de aanleg van alleen buitendijkse werken, zoals kades, dijken, kribben of hoogwatervlucht-plaatsen). Voor grond die als bouwstof wordt toegepast in werken is in het bouwstoffenbesluit als voorwaarde gesteld, dat de bouwstof niet mag vermengen met de onderliggende bodem en dat de bouwstof moet worden verwijderd als het werk zijn functie verliest. Dit geeft ook het verschil aan met de toepassing 'bodem blijft bodem'.

Bodem wordt bouwstof

Voor 'bodem (klasse 4) wordt bouwstof ' zullen de volgende alternatieven in het MER worden beschreven:

- Nulalternatief (tevens het meest milieuvriendelijke alternatief);
- Voorgenomen activiteit: Kwaliteit ontvangende bodem als norm;
- Immissie-eisen van Bouwstoffenbesluit als norm.

Nulalternatief, tevens het meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling

Het nulalternatief gaat uit van het Bouwstoffenbesluit. Dit betekent, dat alleen uiterwaardengrond van klasse 0 t/m 3 wordt gebruikt als bouwstof. Voor klasse 4 uiterwaardengrond liggen de concentraties in de meeste gevallen boven de samenstellingswaarden en dus mag het volgens het Bouwstoffenbesluit niet worden gebruikt als bouwstof. Klasse 4 uiterwaardengrond wordt daarom gescheiden ontgraven, afgevoerd en geborgen in een baggerspeciéstortplaats.

Voorgenomen activiteit: Kwaliteit (concentraties en uitloging) ontvangende bodem als norm

Dit is de voorgenomen activiteit conform de tekst van de voorontwerp-beleidsregels ABR. In dit alternatief mag ook klasse 4 uiterwaardengrond worden gebruikt als bouwstof voor (alleen) buitendijkse werken. Een belangrijke voorwaarde hierbij is, dat de samenstelling (met name de concentraties van de verontreinigende stoffen) en het uitlooggedrag van de uiterwaardengrond die als bouwstof wordt gebruikt gelijk of beter moet zijn dan die van de ontvangende bodem. Met ontvangende bodem wordt bedoeld de bodem ter plaatse waar de bouwstof wordt toegepast.

Immissie-eisen Bouwstoffenbesluit als norm

Ook bij dit alternatief mag klasse 4 uiterwaardengrond worden gebruikt als bouwstof onder de voorwaarde dat de te gebruiken uiterwaardengrond voldoet aan de immissienormen van het Bouwstoffenbesluit. Daarnaast is nog een extra specifieke voorwaarde van toepassing: de afdeklaag moet voldoende erosiebestendig zijn.

Verwachte (milieu)-effecten

De (milieu)effecten van de drie alternatieven en de onderlinge verschillen komen in hoofdpijnen overeen met de milieu-effecten van de alternatieven voor de toepassing 'bodem blijft bodem'.

| 17

Doordat in het nulalternatief de meest verontreinigde uiterwaardengrond niet als bouwstof wordt gebruikt zijn er minder directe contactmogelijkheden en zal een iets geringere verspreiding van verontreinigingen plaatsvinden dan bij de andere alternatieven. De mindere verspreiding is echter beperkt omdat de uitloging niet gerelateerd is aan de concentraties (uitloging wordt meer bepaald door mobiliteit dan door concentratie). Kosten en energiegebruik zijn hoog door meer onderzoek, meer grondverzet en noodzaak afvoeren van het materiaal.

De twee alternatieven 'Kwaliteit ontvangende bodem als norm' en 'Emissie-eisen Bouwstoffenbesluit als norm' hebben naar verwachting een grotere verspreiding van verontreiniging dan het Nulalternatief. De onderlinge verhouding van de verspreiding is afhankelijk van bodemmateriaal, verontreiniging en toepassing. Dit geldt ook voor de beoordelingscriteria kosten en duurzaamheid. Dit wordt in het MER nader onderzocht.

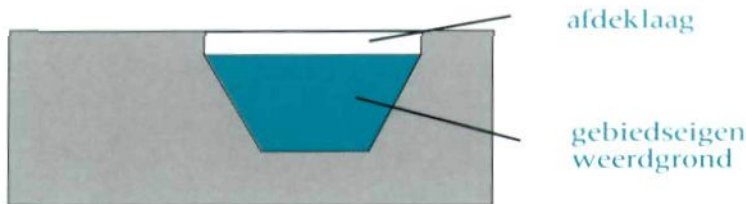
3.5. De minimale omvang voor bergen in zandwinputten

De voorgenomen activiteit is hier het stellen van een minimale omvang voor het bergen van uiterwaardengrond in zandwinputten.

Waar gaat het concreet om?

In het huidige beleid is er een minimale omvang gesteld aan het storten van verontreinigd materiaal in baggerspeciéstortplaatsen: enkele miljoenen kubieke meters. Om uiterwaardverlaging in combinatie met delfstoffenwinning ('omputten', zie tekstkader paragraaf 3.2) economisch rendabel te kunnen uitvoeren is een kleinere minimale omvang voor bergingen van uiterwaardengrond nodig. Door het realiseren van meerdere kleinere bergingen in plaats van één grote berging kunnen transportafstanden worden beperkt. Transport is één van de belangrijkste kostenposten bij het uitvoeren van de werkzaamheden bij rivierverruiming.

Bergen in zandwinputten

In de voorontwerp-beleidsregels van ABR wordt de minimale omvang gesteld op 100.000 m³. Deze omvang is gekozen om meer mogelijkheden te scheppen voor het bergen van verontreinigde uiterwaardengrond in zandwinputten dan in het huidige beleid mogelijk is. Tegelijkertijd wordt hiermee een te grote versnippering van de berging van verontreinigde uiterwaarden grond voorkomen, waardoor een goede nazorg mogelijk blijft. Met deze minimale omvang van 100.000 m³ als vertrekpunt worden in het MER de volgende alternatieven bekeken:

- Nulalternatief: 3.000.000 m³;
- Grote berging: 500.000 m³;
- Middelgrote berging: 100.000 m³;
- Kleine berging: 10.000 m³.

Nulalternatief

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 3.000.000 m³. In het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie wordt de omvang van een baggerspeciéstortplaats van enkele miljoenen m³ genoemd. Dit is het huidige beleid en vormt daarmee het nulalternatief. Om 'enkele miljoenen m³' concreet te maken is voor dit getal gekozen.

Grote berging

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 500.000 m³. Dit is de grens die voor de m.e.r.-plicht van baggerspeciéstortplaatsen gebruikt wordt. Bovendien komt de ordegrootte overeen met de bergingsomvang van grote rivierverruimingsprojecten.

Middelgrote berging

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 100.000 m³. Dit is het voorkeursalternatief.

Kleine berging

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 10.000 m³. Bij dit alternatief wordt de minimale omvang van de berging wat ordegrootte betreft gelijk gehouden aan de minimaal te gebruiken hoeveelheden voor (geïsoleerde) toepassing van categorie 2 bouwstof volgens het Bouwstoffenbesluit (10.000 ton).

Verwachte (milieu)-effecten

De belangrijkste (milieu)effecten van de vier alternatieven en de onderlinge verschillen treden op voor de beoordelingscriteria: contactmogelijkheden met verontreinigen, verspreiding van verontreinigingen, natuurontwikkeling, mogelijkheden voor handhaven, nazorg en kosten.

In het algemeen geldt hoe groter de berging hoe kleiner de blootstelling (door geringere contactmogelijkheden) aan verontreinigingen en hoe kleiner de verspreiding van verontreinigingen is. Daarnaast is ook de handhaving van vergunningsvoorschriften en de nazorg van de berging eenvoudiger bij een grote berging dan bij een aantal kleinere bergingen. Grote bergingen bieden daarentegen veel minder mogelijkheden voor natuurontwikkeling dan verschillende kleine bergingen en ook de kosten van het transport zijn in het algemeen hoger door de grotere transportafstanden.

4. Milieugevolgen en beoordelingskade

4.1. Effectvoorspelling

Uitgangspunt bij deze m.e.r. is ten eerste dat de wijze waarop de effectvoorspelling plaatsvindt dient aan te sluiten bij het beleidsmatige karakter van de voorgenomen activiteit. Het is niet in alle gevallen goed mogelijk en ook niet nodig en zinvol effecten op een zeer kwantitatieve wijze te voorspellen. De effectvoorspelling dient inzicht te bieden in de beleidsmatig relevante verschillen tussen de alternatieven.

De informatie in deze fase van de effectvoorspelling is volledig gebaseerd op de nu beschikbare informatie. Er is alleen gerekend op basis van de huidige beschikbare kentallen. De nu beschikbare informatie over de effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven op het niveau van het riviersysteem is voornamelijk kwalitatief van aard.

4.2. Aanpak

Het is dus niet mogelijk om een gedetailleerde kwantitatieve effectvoorspellingen uit te voeren op het niveau van het riviersysteem: de Rijntakken. Om toch een aansprekend resultaat te verkrijgen zal in het MER een representatief tracé worden geschetst waarin een representatieve hoeveelheid verontreinigde uiterwaardengrond verplaatst dient te worden. Op deze wijze ontstaat een illustratief voorbeeld van de gevolgen voor het milieu van de beleidsregels en de alternatieven daarvoor.

4.3. Beoordelingskader

Een beoordelingskader bevat een complete set van relevante, niet overlappende aspecten en criteria die een rol spelen bij het beoordelen van de alternatieven. Een beoordelingskader werkt sturend bij de effectvoorspelling en vormt de basis voor het vergelijken van de alternatieven in het MER.

Aspecten en criteria

Aspecten zijn onderwerpen waartussen een politieke afweging kan plaatsvinden: bijvoorbeeld tussen 'duurzaamheid' en 'natuurwaarden'. Welke criteria daarbinnen een rol spelen is een vakinhoudelijke keuze.

De keuze van de relevante aspecten en criteria in de startnotitie is gebaseerd op het voor de activiteit relevante overheidsbeleid. Tijdens de effectvoorspelling kan blijken dat bepaalde effecten 'niet onderscheidend' zijn. Dit wil zeggen dat de alternatieven op deze aspecten niet verschillen. In zulke gevallen zullen deze aspecten in de vergelijking van de alternatieven in het MER niet worden meegenomen.

Van belang is ook het onderscheid tussen milieu-inhoudelijke en procesmatige aspecten. In de meeste gevallen beperkt m.e.r. zich tot de eerste categorie van aspecten. In dit geval worden vanwege het belang bij de voorbereiding van de beleidsregels ook twee procesmatige aspecten meegenomen.

Hierna wordt in tabelvorm het beoordelingskader gepresenteerd. Ook wordt aangegeven welke meetlat gebruikt gaat worden en wat daarop de meeteenheid is.

Tabel 2. Beoordelingskader voor de alternatieven

Aspect	Criterium	Meetlat	Meeteenheid ⁹
Realisatie projectdoelen			
Hoogwater- bescherming	Rivierverruiming	Ruimte voor afvoer en berging	m3
Natuurontwikkeling	Terrestische natuur	Oppervlak nieuwe natuur	Ha
	Aquatische natuur	Oppervlak nieuwe natuur	Ha
Milieu-inhoudelijke aspecten			
Blootstelling en contactmogelijkheden	Ecosystemen	Kwalitatief	+++/-
	Humaan	Kwalitatief	+++/-
Verspreiding van verontreinigingen	Grondwater	Oppervlak	Ha
		Kwalitatief	+++/-
	Oppervlaktewater	Oppervlak	Ha
		Kwalitatief	+++/-
Duurzaamheid	Energieverbruik	Gebruik	GJ
	Product- en materiaalhergebruik	Hoeveelheid	m ³
	Geluidshinder	Hinder	+++/-
Kosten			
Kosten	Investering grondverzet	Monetair	miljoenen guldens
	Netto opbrengst delfstoffen	Monetair	miljoenen guldens
	Netto kosten	Monetair	miljoenen guldens
Procesmatige aspecten			
Complexiteit uitvoering	Werkzaamheden	Kwalitatief	+++/-
Doelmatigheid regelgeving	Handhaafbaarheid	Kwalitatief	+++/-
	Beheersbaarheid, nazorg	Kwalitatief	+++/-

⁹ In een aantal gevallen wordt een kwalitatieve beoordeling van het effect uitgevoerd. In die gevallen wordt gewerkt met een zevenpuntsschaal die als volgt dient te worden geïnterpreteerd:

- +++ zeer groot positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
- ++ groot positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
- + positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
- o geen verschil in vergelijking tot het nulalternatief
- negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief
- groot negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief
- zeer groot negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief

5. Procedure

5.1. Procedurestappen

De m.e.r.-procedure en de procedure voor het vaststellen van de beleidsregels ABR doorlopen de volgende stappen:

Stap 1: Opstellen en bekendmaken startnotitie

De startnotitie Beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken is opgesteld door de initiatiefnemers (zie tekstkader blz. 6). Te samen met het ter inzage leggen van de startnotitie worden ook de voorontwerp-beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken (inclusief de voorlopige beschrijving van alternatieven en effecten) en de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER gepubliceerd.

Stap 2: Inspraak startnotitie en vaststelling richtlijnen

Na de publicatie van de startnotitie kan iedereen gedurende 4 weken reageren op de startnotitie door middel van een schriftelijke reactie te richten aan het bevoegd gezag (zie tekstkader blz. 6). Insprekers en adviseurs worden ook uitgenodigd om aan te geven of en op welke punten de voorontwerp-beleidsregels en de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER, die in de toelichting op de beleidsregels ABR zijn opgenomen, nog aanvulling behoeven. Op de voorontwerp-beleidsregels en de MER-teksten is in dit stadium nog geen (formele) inspraak mogelijk. De inspraakronde hierop komt aan de orde in stap 4. Wel kunnen tijdens deze stap 2 alvast opmerkingen over beide documenten worden gemaakt, zodat de opstellers van de documenten daar bij het voorbereiden van de definitieve versie rekening mee kunnen houden. Na de ter inzage legging brengt de Commissie m.e.r. advies voor de richtlijnen uit aan het bevoegd gezag. Daarbij zal zij expliciet worden gevraagd of en zo ja, op welke punten de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER nog aanvulling behoeft. Het bevoegd gezag stelt op basis van de inspraakreacties en de adviezen de richtlijnen op.

Stap 3: Opstellen en bekendmaken MER en ontwerp-beleidsregels ABR.

Op basis van de richtlijnen worden het MER en de ontwerp-beleidsregels ABR opgesteld. Tegelijkertijd met het MER worden de ontwerp-beleidsregels ABR formeel vastgesteld door de initiatiefnemers (de provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht en de staatsecretaris van Verkeer en Waterstaat) ten behoeve van de inspraak. Het MER en de ontwerp-beleidsregels ABR zullen tegelijkertijd ter inzage gelegd worden.

Stap 4: Inspraak MER en ontwerp-beleidsregels ABR

De inspraak procedures van de m.e.r. en van de ontwerp-beleidsregels ABR zullen worden gecombineerd in één inspraakprocedure. Dit is het moment dat formeel ook de inhoud van de ontwerp-beleidsregels onderwerp van inspraak is. Iedereen heeft gedurende 6 weken de mogelijkheid om zijn/haar reactie op beide documenten te geven. Er zal ook een inspraakbijeenkomst worden gehouden waarin iedereen in de gelegenheid wordt gesteld om vragen te stellen en om mondeling een inspraakreactie te geven. Tevens wordt in deze periode advies gevraagd aan diverse adviesorganen (waaronder Commissie m.e.r.).

Stap 5: Vaststelling beleidsregels ABR

Op basis van de inspraakreacties en de adviezen worden de definitieve beleidsregels ABR vastgesteld.

5.2. Planning

Tabel 3. Planning

Stap	Instantie/persoon	Termijn	Wanneer
Publicatie startnotitie en voorontwerp beleidsregels	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	n.v.t.	9 februari 2001
Ter inzage legging startnotitie en publicatie voorontwerp-beleidsregels	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	gelijk met publicatie	12 februari 2001
Vraag om advies aan Commissie m.e.r. en andere instanties	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	gelijk met terinzage-legging	12 februari 2001
Inspraak	Iedereen	4 weken	12 febr.-12 mrt.
Advies voor richtlijnen	Commissie m.e.r.	5 weken na sluiting inspraak	april 2001
Vaststellen richtlijnen	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	9 weken na sluiting inspraak	mei 2001
Opstellen ontwerp beleidsregels en definitief MER	Initiatiefnemers ¹⁰	geen	juni 2001
Aanvaardbaarheidsoordeel MER	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht		juli/augustus 2001
Publicatie MER en ontwerp beleidsregels	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	n.v.t.	september 2001
Ter inzage legging MER en ontwerp beleidsregels	GS van Gelderland, Overijssel en Gelderland	gelijk met publicatie	september 2001
Vraag om advies aan Commissie m.e.r. en andere instantie	GS van Gelderland, Overijssel en Utrecht	gelijk met ter inzage-legging	september 2001
Inspraak	Iedereen	6 weken	sept/okt. 2001
Toetsingsadvies	Commissie m.e.r.	5 weken na sluiting inspraak	november 2001
Vaststellen beleidsregels	Initiatiefnemers	circa 5 maanden	februari 2002

¹⁰ De initiatiefnemers in het kader van de m.e.r.-procedure zijn de bestuursorganen die de beleidsregels ABR willen vaststellen. De initiatiefnemers zijn de Provinciale Staten van Gelderland, Utrecht en Overijssel en de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

Colofon:

De Startnotitie milieu effectrapportage beleidsregels Actief Bodembeheer Rijntakken is opgesteld door:

Provincie Gelderland

Provincie Utrecht

Provincie Overijssel

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat Generaal Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland

Informatie

Provincie Gelderland

Afdeling Afval

Mevr. H. van de Laar

Postbus 9090

6800 GX Arnhem

Telefoon 026-3598722

e-mail: h.laar@prv.gelderland.nl

Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nederland

Afdeling Integraal Waterbeleid

Dhr. S. Hoornstra

Postbus 9070

6800 ED Arnhem

Telefoon 026 - 368 86 52

e-mail: s.hoornstra@don.rws.minvenw.nl

Tekst

IWACO adviesbureau voor water en milieu

Vormgeving en prepress

Bureau Van de Manakker, Maastricht i.s.m. Ontwerpburo Oogpunt, Eijsden

Druk

SHD grafimedia, Swalmen

Fotografie:

De Maaswerken, Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland